

Violetta Głuszkowska- nauczyciel wspomagający w SP Nr 10 z OI w Tczewie

Zastosowanie technik C. Freineta na zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego

Upośledzenie umysłowe jest stanem obniżonej sprawności intelektualnej powstałym w okresie rozwojowym. Mając na uwadze trudności rozwojowe moich uczniów chcę umiejętnie niwelować ich zaburzenia procesu dojrzewania, uczenia się i przystosowania społecznego. Dobre efekty pracy uzyskuję podczas integracji osób zdrowych z niepełnosprawnymi.

Maria Grzegorzewska mówiła „ jeżeli kiedykolwiek chcesz pracować z osobami niepełnosprawnymi najpierw przywróć im godność”. Edukacja dziecka z obniżoną sprawnością intelektualną wiąże się z odpowiednią organizacją kształcenia i wychowania, gdyż coraz częściej przebiega w szkole masowej. Nakłada ona na nauczycieli obowiązek poszukiwania skutecznych metod pracy. Dla mnie jedną z takich metod stanowią techniki Celestyna Freineta. Pedagogika Freineta zafascynowała mnie, gdyż odpowiada założeniom współczesnej pedagogiki i spełnia moje oczekiwania, co do leczenia zaburzeń, którymi dziecko upośledzone jest obarczone. Ważne dla mnie jest to, że techniki C. Freineta pozwalają wzbudzać w zniechęconym dziecku motywację do pracy. Wychowanek zamiast stwierdzać: „ Nie chcę i nie potrafię”, już pod wpływem niewielkich sukcesów wypowiada zdanie: „Mogę i chcę”. Taka sytuacja stanowi dla mnie wyzwanie i sprawia, że nie szczędzę czasu i sił na wdrożenie znanych mi technik Freineta i stworzenie zaplecza lokalowego z odpowiednim wyposażeniem (kąci tematyczne, biblioteczka, szafka z materiałami i narzędziami, rzutnik i środki audiowizualne).

Program pracy z dzieckiem w oparciu o techniki Freineta jest niezwykle przydatny na lekcjach języka polskiego, szczególnie w młodszych klasach szkoły podstawowej, później na zajęciach terapii pedagogicznej. Chociaż adresatem tych zajęć były pierwotnie dzieci normalne, to trzeba powiedzieć, że techniki Freineta dają daleko idącą możliwość indywidualizowania potrzeb i możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dzieciom tym dostosowuje się treści nauczania do ich naturalnych, swoistych zamiłowań uzdolnień oraz potrzeb psychologicznych i społecznych. Wszystkie te czynności mają jeden nadrzędny cel- zapobiec powstawaniu dalszych zaburzeń.

U podstaw koncepcji pedagogicznej C. Freineta leży podmiotowość ucznia, znajdująca się w centrum zainteresowania nauczyciela i szkoły. Dziecko samo kształtuje własną osobowość w procesie społecznej interakcji z rówieśnikami i przy wspierającej postawie swojego pedagoga. Nikt- zarówno dorośli, jak i dziecko- nie lubi słuchać wykładu ex cathedra i być bombardowanym wiedzą encyklopedyczną, którą trzeba wbić bez zrozumienia do głowy. Za to woli uczenie się aktywne, poszukiwawcze i badawcze i nie odczuwa zmęczenia przy takiej pracy, która związana jest z jego

życiem. Jestem zwolenniczką takiego nauczania, gdyż wiem, że wiedza samemu zdobyta jest cenna i wartościowa i służy życiu, ponadto wyposaża ucznia w podstawowe kompetencje kluczowe, czyli umiejętność współpracy w zespole, umiejętność komunikowania, planowania i działania.

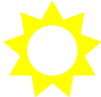
System wychowania jaki zaproponował Freinet jest mi bliski, gdyż uwzględnia określone prawidłowości:

1. poszanowanie godności wychowanka,
2. postawę twórczego poszukiwania uczącego się wychowanka,
3. dialog między nauczycielem a uczniem,
4. współpodmiotowość rodziców,
5. optymizm wychowawczy,
6. realizację idei humanizmu i tolerancji,
7. program wolny od treści ideologicznych,
8. otwarcie na dynamiczne pojmowanie nauki i programów nauczania (Łuczak, 2000, s.137).

Dobry nauczyciel planuje swoją pracę i zna bardzo dobrze potrzeby i możliwości swoich wychowanków. Dla mnie punktem wyjścia są badania (psychiatryczne, neurologiczne, somatyczne, elektroencefalograficzne, tomokomputerowe mózgu, genetyczne, badania określające poziom mikroelementów w organizmie), orzeczenia z PPP, rozmowy z dziećmi i ich rodzicami, analiza rysunku i ocena kompetencji społecznej dziecka. Moi podopieczni często przyznają, że nie lubią być oceniani. Postanowiłam w tym względzie przyjść im z pomocą i wykorzystałam karty Freineta, w których wkleja się lub rysuje piktogramy postępów, odznaki uzyskanych sprawności i zamieszcza uwagi nauczyciela. Przykładowe karty podaję w tabeli 10.

Tab. 10. Karty samooceny

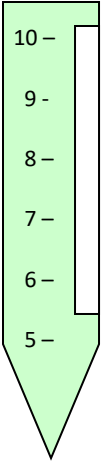
Karta samooceny tygodniowej (narysuj odpowiednią buźkę)	
	
czytam	
piszę	
wypowiadam się	
recytuję	
wykonuję zadania pisemne	
liczę	
rozwiązuję zadania z treścią	
rysuję	
śpiewam	
ćwiczę na kulturze fizycznej	
moje zachowanie na zajęciach	

aktywność							
Wykres moich osiągnięć (narysuj słoneczko w odpowiednim miejscu)							
	Jak czytałem?	Jak pisałem?	Jak pracowałem przy kartach pracy ucznia?	Jak liczyłem?	Jak rysowałem?	Jak uczestniczyłem w zajęciach ruchowych?	Jak zachowywałem się na lekcji?
znakomicie							
bardzo dobrze							
dobrze							
dość dobrze							
słabo							
źle							

Wykres osiągnięć tygodniowych ucznia
 (zaznacz na termometrze swoje osiągnięcia w tym tygodniu)

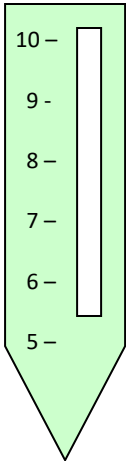
-

czytanie

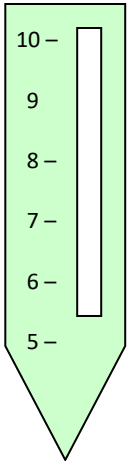
prace plastyczne

pisanie

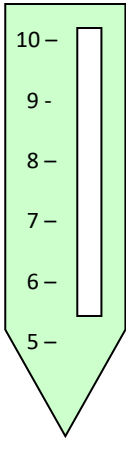
zajęcia ruchowe

wypowiedź ustna

aktywność na lekcji

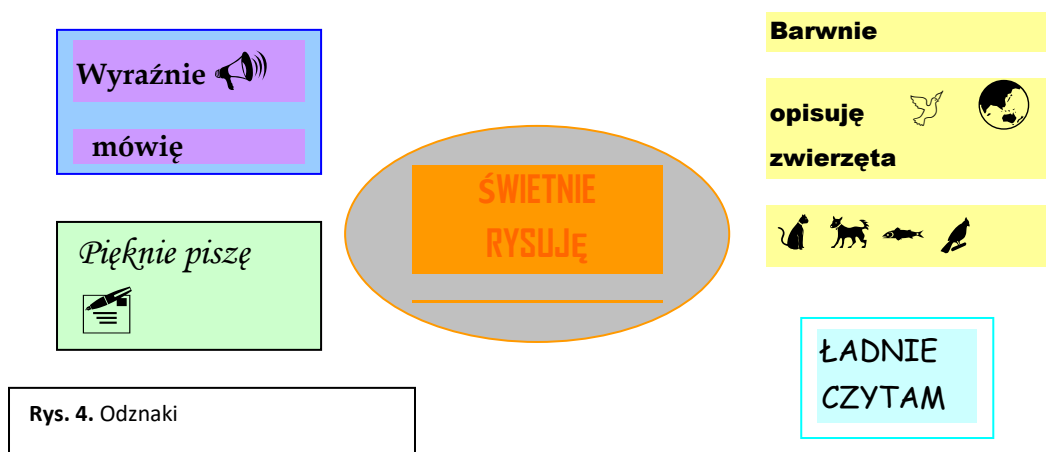
liczenie

zachowanie

Źródło: opracowano na podstawie Łuczak (2000, s. 31-32)

Mobilizująco na dzieci działają dyplomy sprawności, które otrzymują po opanowaniu sprawności w jakiejś dziedzinie. Zdobywanie ich może być indywidualne i zbiorowe. Uczeń starający się o daną sprawność musi wykonać szereg prób praktycznych, zrobić jakąś planszę, poszukać czasopisma w bibliotece, napisać referat, przeczytać wzorcowo fragment czytanki, wykonać ilustrację do wiersza, ułożyć plan itp. Prawdziwym skarbem jest specjalna oznaka.

Ważnym ogniwem w procesie kształcenia pełni praca domowa. Podobnie jak Freinet uważam, że powinna być związana z aktualną tematyką, nad którą pracuje się w klasie; powinna być zapisana w zeszytach i wyjaśniona, aby przeciętny uczeń mógł ją wykonać samodzielnie; musi być należycie umotywowana. W zadawaniu prac domowych należy stosować indywidualizację, aby mogli ją wykonać uczniowie najslabsi (z upośledzeniem umysłowym), a jednocześnie najzdolniejsi. Każda praca domowa powinna być jak najszybciej skontrolowana i oceniona, gdyż tylko wtedy dziecko będzie widziało sens swojego trudu i będzie czuło się zmotywowane do dalszej pracy.

Uczniowie lubią z nauczycielem planować zajęcia terapii pedagogicznej i to, co będą robić po południu w domu. W podstawówce chętnie piszą na tematy związane z życiem i dołączają do swoich wypowiedzi prace plastyczne. Aby swobodny tekst był dla ucznia naprawdę swobodny, to pisze go wtedy, gdy ma coś do powiedzenia i odczuwa potrzebę napisania o tym. Moje zainteresowanie dziecięcymi wypowiedziami sprawia, że moi uczniowie starają się w swoje prace pisemne włożyć cały swój wysiłek. W zamian otrzymują ustne pochwały, odznaki (naklejki motywacyjne), plusy, oceny i uznanie wśród rówieśników, którzy mogą zobaczyć ich twórczość wywieszoną na holu szkoły.

Technika swobodnego tekstu ma wiele walorów. Aby wykorzystać jej wszystkie możliwości, to nauczyciel musi znać podstawę programową konkretnego etapu edukacyjnego i wymagania programu

nauczania dla określonej klasy. Poza tym musi znać mocne i słabe strony swoich uczniów. Dobra znajomość braków i trudności oraz zdolności i zamiłowań pozwoli mu z każdego swobodnego tekstu wybranego przez klasę do opracowania wyciągnąć jak najwięcej plusów dla nauczania zasad pisowni, gramatyki, ukazania roli różnych części mowy i zdania, wreszcie do wzbogacenia słownictwa uczniów.

Poniżej prezentuję wybrane wiersze moich uczniów (Julii, Janka i Bartka).

	„O ptakach” Ledwie słońce po nocy wstało, Już mnie ptactwo przywitało. Zapukało w me okienko I pytało: „Śpisz panienko?” Po drodze do szkoły Prowadzi mnie śpiew ich wesoły. Ptaki to piękne stworzenia- Nie toleruję ich krzywdzenia.
„Kwiatki” Czerwone tulipany, stokrotki białe Rozwinęły swe pąki I płatki pokazały wspaniałe	„Wiosna” Wiosno, u kogo jesteś w gościnie? Przyjdź, czekamy! Dzieci tęsknią za pogodą. Tego roku była bardzo długa zima, Która mocno wszystkim dokuczyła. Janek i Zosia wezmą rowerek I pójdą wreszcie na spacer.

Na początku lekcji można stosować w ramach rozgrzewki niedokończone zdania typu: „ Mam na imię ...”, „Nazywam się”, „Mieszkam w ...”, „ Cieszy mnie ...”, „Smuci mnie ...”, „Czuję radość, gdy ...”, „ Lubię zwierzęta, bo ...”, „Chcę zjeść owoc, który ...”, „ Jak będą ferie, pojadę ...”, „Chętnie rysuję ..., maluję, wycinam ..., rzeźbię...”, „Marzę o ...”, „ Choremu koledze chcę dać ...”, Radzę sobie .../ Nie radzę sobie zZaproponowane zdania mogą być częścią ankiety „Jaki jestem ”. Największą trudność z odpowiedziami na pytania mają te dzieci, które mało wiedzą na temat uczuć i odczuć. Najwięcej problemów mają zazwyczaj z nazwaniem swoich zalet.

Do redagowania swobodnego tekstu nadają się tematy związane z porami roku, kartkami z kalendarza i bieżącymi wydarzeniami z życia szkoły. Dzieci z pogranicza upośledzenia i upośledzone w stopniu lekkim nie lubią pisać, gdyż przerasta to ich możliwości. Zazwyczaj oddają krótkie prace, które są mierne pod względem formy i treści. Największe efekty pracy zaczęli odnosić na zajęciach terapii pedagogicznej, gdzie zastosowałam technikę swobodnego tekstu. Na początku zaangażowanie grupy było dosyć zróżnicowane. Dopiero przy kolejnych pracach pisemnych moi uczniowie

zobaczyli, że oni też potrafią, tak jak ich koledzy z klasy, napisać kilka interesujących zdań. Praca z uczniami przynosiła mi dużo satysfakcji. Zaczęłam doceniałam wartość metody, która rozwinęła aktywność własną moich uczniów. Dzieci coraz odważniej wypowiadały w piśmie i mowie swoje opinie i myśli.

Uczniowie z pogranicza upośledzenia i z upośledzeniem umysłowym chętnie uczestniczyli w zajęciach prowadzonych nową metodą, gdyż mogli pokonać barierę nieśmiałości i niepowodzeń szkolnych, które często są hamulcem i niszczycielem zapału i werwy. Stopniowo zmieniali swoje podejście do samodzielnie redagowanych tekstów. Coraz odważniej mówili i pisali o sobie oraz podejmowali próby tworzenia własnych wierszy. Cieszyli się z tego, że ich twórczość była publikowane na łamach gazetki szkolnej. Niektórzy zaangażowali się w pracę teatryku szkolnego, gdzie mogli rozbudzić swoją wrażliwość estetyczną i ujawnić swoje indywidualne zdolności aktorskie. Praca w teatryku wpłynęła na poprawę koncentracji i uwagi dzieci, rozwój spostrzegawczości i mowy oraz umiejętność współpracy i współdziałania w zespole.

BIBLIOGRAFIA:

1. Bobrowicz-Lewartowska L.(2011). Niepełnosprawność intelektualna. Diagnozowanie, edukacja i wychowanie. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia Universalis.
2. Czajkowska I., Herda K.(1989). Zajęcia korekcyjno- kompensacyjne w szkole. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
3. Filipiak E, Smolińska-Rębas H. (2000).Od Celestyna Freinet do edukacji zintegrowanej w poszukiwaniu modelu wczesnej edukacji, czyli o tym jak organizować sytuacje edukacyjne wyzwalające aktywność własną dziecka. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy.
4. Gajdzica Z.,Rottermund J., Klinik A.(2008). Uczeń niepełnosprawny i jego nauczyciel w przestrzeni szkoły. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
5. Łuczak B.(2000). Nauczanie integralne w klasach I- III z wykorzystaniem technik Freineta. Poznań: Oficyna Wydawnicza G&P.
6. Semenowicz H. (1980). Freinet w Polsce. Próby realizacji koncepcji pedagogicznej C. Freinet w szkole polskiej. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
7. Tomkiewicz-Bętkowska A., Krztoń A.(2007). ABC pedagoga specjalnego. Poradnik dla nauczycieli ze specjalnym przygotowaniem pedagogicznym pracujących z dziećmi niepełnosprawnymi, dla studentów kierunków pedagogicznych oraz dla osób zainteresowanych kształceniem zintegrowanym.Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
8. Wyczęsany J. (2005). Pedagogika upośledzonych umysłowo. Wybrane zagadnienia. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Rozdział w książce:

1. Czapiga A. (2005). Zadania terapeutyczne w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Indywidualne programy terapeutyczne. W: Stanisława Mihilewicz (red), dziecko z trudnościami w rozwoju. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
2. Dziedzic S. Rewalidacja upośledzonych umysłowo. W: Hulek A.(red), Pedagogika rewalidacyjna. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN.

7. Kościelak R. (1989). Rewalidacja upośledzonych umysłowo poprzez oddziaływania psychoterapeutyczne. W: Psychologiczne podstawy rewalidacji upośledzonych umysłowo. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN.